

بەناوی خۆی بەخشندەر مېھرەبان

هەریمی کوردستانی عێراق
سەرۆکایەتی هەریم
سەرۆک

بەناوی گەلەو

بیرار

ژمارە (٢) سالی ٢٠١٣

بە پێی ئەو دەسەلاتەتی لە بڕگەتی (١) ی ماددەتی (١٠) ی یاسای سەرۆکایەتی هەریمی کوردستان - عێراق ی ژمارە (١) ی سالی ٢٠٠٥ ی هەموارکراو پیمان دراو، بە پالپشتی ئەو یاساکارییەتی پەرلەمانی کوردستان - عێراق کردویەتی لە دانیشتی ژمارە (٤٩) لە ٢٠١٣/٢/١٥ بیراماندا بە دەرکردنی:

یاسای ژمارە (١) ی سالی ٢٠١٣

یاسای بودجەتی گشتی هەریمی کوردستان - عێراق بۆ سالی دارایی ٢٠١٣

بەشی یەكەم

(داھاتەکان)

ماددەتی یەكەم:

داھاتەکانی بودجەتی سالی دارایی ٢٠١٣ ی هەریمی کوردستان - عێراق، بە بری (١٥,٢٥٧,٨٤٩,٠٠٠,٠٠٠) پازدە تریلیۆن و دوو سەدو پەنجاو حەفت ملیار و هەشت سەدو چل و نۆ ملیۆن دینار دەخەمڵینریت بە گۆیرەتی ئەوێ لە خوارەو و روون کراوەتەو:

یه کهم: بهشی هەریم به گوێره یاسای بودجهی گشتیی ئیتیحادیی کۆماری عێراق بۆ سالی دارایی ۲۰۱۳ که ده گاته (۱۴,۴۰۶,۷۳۵,۰۰۰,۰۰۰) چوارده تریلیۆن و چوار سهدو شهش ملیارو هفت سهدو سی و پینج ملیۆن دینار.

دووهم: داهااتی خۆمالی که ده گاته (۶۵۱,۱۱۴,۰۰۰,۰۰۰) شهش سهدو پهنجاو یهك ملیارو سهدو چوارده ملیۆن دینار.

سییهم: بره پاره ی پترۆدۆلاری ئه وه ی له ناو خۆ به کارهینراوه له نهوتی حاوی به رهه مهینراوی هەریم و پالاوته کراوی پالاوگه کانی هەریم و به رهه مهینراوی گازی سروشتی هەریم، وهك ئه وه ی له خواره وه دیت:

۱. (۸۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) ههشتا ملیار دینار بۆ سالی دارایی ۲۰۱۳.
۲. (۱۲۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) سهدو بیست ملیار دینار بۆ شایسته کانی هەریم له پترۆدۆلار بۆ ساله داراییه کانی نیوان سالی ۲۰۱۰ تا وه کو سالی ۲۰۱۲.

ماددهی دووهم:

یه کهم: گشت داهااته کانی ئه وه فه رمانگانه ی له ناوه نده وه ته مویل ده کرین وهك داهااتی کۆتایی بۆ گه نچینه ی گشتی تۆمار ده کرین و له بودجه کانی پیداجوونه وه ی مانگانه به دیار ده خرین.

دووهم: به دهر له حوکمی برگه ی (یه کهم) ی سه ره وه، پێویسته له سه ر وه زیری دارایی و نابوری:

۱. ئه وه بره پاره ی داهااتی مانگانه ی وه زاره تی ته ندروستی، به سه رجه م فه رمانگه کانیه وه، دهسته به ری ده کات، بخاته سه ر بودجه ی ئه م وه زاره ته به مه به ستی کرینی ده رمان و ئامیرو پیراگه یشتنی خه رجیه کانی چاککردنه وه به هه موو جو ره کانیه وه به گوێره ی داواکاری وه زاره ت به هاو پینچی خشته ی داهااته راسته قینه دهسته به ر کراوه کان و ئه و ریگایانه ی که وا بریار دراوه بۆ خه ر جکردنیا ن.

۲. ئه وه بره پاره ی داهااتی مانگانه ی وه زاره تی کاره با، به سه رجه م فه رمانگه کانیه وه، دهسته به ری ده کات، بخاته سه ر بودجه ی ئه م وه زاره ته به مه به ستی (چاککردن و پینسخستن و

جیبه جیکردنی پرۆژه کانی ووزهی کارهبا) و به گویرهی داواکاری و وزارت به هاویچی
خشتهی داهاته راسته قینه دهسته بهر کراوه کان و ئەو ریگایانهی کهوا برپاردراوه بۆ
خهر جکردنیان.

۳. ریژهی ۵۰٪ی کۆی گشتی داهااتی رسوماتی مؤلته تدان و، رسوماتی تۆمار کردن و، ئەو
غهرامانهی کهوا ووزارهتی ناوخۆ وهریانه گریت، بخاته سهر بودجهی ئەم ووزارهته
به مه بهستی به کارهینان و خهر جکردنی له پیناو سهلامه تیبی ها توچۆ، ئەویش به گویرهی
مادده (۱۱) ی یاسای ها توچۆی ئیتیحادی ژماره (۸۶) ی سالی ۲۰۰۴ ی پیاده کراو له
ههریمی کوردستان - عیراق به یاسای ژماره (۳۶) ی سالی ۲۰۰۷.

۴. ره چاو کردنی ماددهی چل و دووی یاسای بهرپوه بردنی شاره وانیه کانی ههریمی
کوردستانی ژماره (۶) ی سالی ۱۹۹۳ ی هه موار کراو و ئەو دهسه لاتهی به گویرهی
برگهی چوارهمی مادده حه قدهمی ئەم یاسایه، به وهزیری شاره وانی و گهشت و گوزار
دراوه.

ماددهی سییه م:

ئەو بره کۆمه کانهی پیشکەش ده کرین به ووزارهته کان و ئەو فه رمانگانهی گری نه دراو ن به
وزارهت له پاش قبول کردنیان له لایهن وهزیری دارایی و ئابووریه وه، وهك داهااتی کۆتایی بۆ
گه نجینه تۆمار ده کرین، به مه رجیک وهزیری دارایی و ئابووری له چوارچیوهی بودجهی
وزارهت یان لایهنی گری نه دراو به ووزارهت ته رخان بکاته وه بۆ ئەو مه به ستانهی له پیناویدا
به خشراون.

ماددهی چوارهم:

وزارهتی دارایی و ئابوری ههریمی کوردستان - عیراق ئه رکی دا بین کردنی پارهی ووزارهت و
ئیداره کان ده گریته نه ستۆ به گویرهی داهااتی دارایی به رده ست و به بیی یاسا و سیسته م و
رینماییه کارپیکراوه کان.

بەشى دووھم
(خەرجى و كورتهينان)

ماددەى پىنچەم:

يەكەم: خەرجىە كان:

بۇ خەرجىە كانى سالى دارايى ۲۰۱۳ گوزمەيەك بەبرى (۱۶,۹۴۲,۷۴۹,۰۰۰,۰۰۰) شازدە تريليون و نو سەدو چل و دوو مليار و حەوت سەدو چل و نو مليون دىنار دادەنریت و بەم شىوھىەى خوارەو دابەش دە کریت:

۱. گوزمەيەك بە برى (۱۱,۶۰۸,۹۵۸,۰۰۰,۰۰۰) يازدە تريليون و شەش سەدو ھەشت مليار و نو سەدو پەنجاو ھەشت مليون دىنار بۇ خەرجىە كانى بە گەرخستى (تشغىلى) و ، بەم شىوھىە دابەش دە کریت:

أ- گوزمەيەك بەبرى (۱۱,۵۰۷,۱۷۱,۰۰۰,۰۰۰) يازدە تريليون و پىنچ سەدو حەوت مليار و حەفتاو يەك مليون دىنار بۇ خەرجىە كانى بە گەرخستى حكومەتى ھەرىمى كوردستان.

ب- گوزمەيەك بەبرى (۵۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) پەنجاو پىنچ مليار دىنار بۇ خەرجىە كانى پەرلەمانى ھەرىمى كوردستان.

ج- گوزمەيەك بەبرى (۴۶,۷۸۷,۰۰۰,۰۰۰) چل و شەش مليار و حەوت سەدو ھەشتاو حەوت مليون دىنار بۇ خەرجىە كانى ئەنجومەنى دادوھرى.

۲. گوزمەيەك بەبرى (۵,۳۳۳,۷۹۱,۰۰۰,۰۰۰) پىنچ تريليون و سى سەدو سى و سى مليار و حەوت سەدو نەوھت و يەك مليون دىنار بۇ خەرجىە كانى وەبەرھىنان و ، بەم شىوھىە دابەش دە کریت:

أ- گوزمەيەك بەبرى (۴,۴۱۹,۴۹۲,۶۰۰,۰۰۰) چوار تريليون و چوار سەدو نۆزدە مليار و چوار سەدو نەوھت و دوو مليون و شەش سەد ھەزار دىنار بۇ خەرجى پروژە كانى وەبەرھىنان.

ب- گۆژمەيەك بەبىرى (۹۱۴, ۲۹۸, ۴۰۰, ۰۰۰) نۆ سەدو چوار دە مليارو دوو سەدو نەو ەت و ەشت مليۆن و چوار سەد ەزار دىنار بۆ ئاوەدانکردنەو ەو گەشەپىدانی پروژەکانى پارىژگاۋ قەزاو ناحىەکان، ەو پىۋىستە لە سەر پارىژگار پلانى ئاوەدانکردنەو ەي پارىژگاۋ ەو قەزاو ناحىانەي سەر بە پارىژگاۋەن و كە لە لاىەن ئەنجومەنى پارىژگاۋە پەسەندكرايى، پىشكەشى ەزارەتى پلاندىنان بكات بەمەبەستى لىكۆلىنەو ەو پەسەندكردنى، بەمەرچىك رەچاۋى ەو ناۋچانە بكرىت كە زياتر زىيان پىكەوتو ەو لە ناو پارىژگاۋ لە گەل ژمارەي دانىشتو ەكانى، و گۆژمەيەك بەبىرى (۱۵۰, ۰۰۰, ۰۰۰, ۰۰۰) سەدو پەنجا مليار دىنار، لە تەرخانكراۋەكانى گەشەپىدانی پارىژگاۋەن، بۆ كۆمەك و چاككردنى پروژەكانى كارەبا تەرخان دەكرىت و بەشى ەەر پارىژگاىەك بەگوپرەي چىرى دانىشتو ەوانى دىارى دەكرىت، و ۵% لە بەشى ەەر پارىژگاىەك بۆ كۆمەكى پروژە كشتو كالىەكانى پارىژگاۋەن.

دو ەم: كورتەپىنان:

كورتەپىنانى نەخشە بۆ درىژراۋ بە بىرى (۱, ۶۸۴, ۹۰۰, ۰۰۰, ۰۰۰) يەك ترىليۆن و شەش سەدو ەشتاۋ چوار مليارو نۆ سەد مليۆن دىنار دەخەملىنرىت و ئەم كورتەپىنانە بەمانەي خوار ەو ە دادەپۆشرىت:

۱. گۆژمەي تەرخانكراۋ بۆ ەزارەتى پىشمەرگە لە بودجەي بەگەرخستنى ئىتىحادى بۆ پاسەوانانى ەرىم لە نىو تەرخانكراۋەكانى ەزارەتى بەرگرى ئىتىحادى بەگوپرەي ياساكانى بودجەي ئىتىحادى بۆ سالىە دارايىەكانى (۲۰۰۷ تا ەو ۲۰۱۲)، يان ەەر ئىستحقاقىكى ترى حكومەتى ەرىم لە بودجەي ئىتىحادى.

۲. رىئوئىنكىردنى خەرجى و زىادكردنى كۆكردنەو ەي داھاتەكان.

سىيەم:

پىۋىستە لە سەر ەزارەتى دارايى و ئابورىي ەرىم ئەم گۆژمە پارانەي لە خوار ەو ە دىارى كراۋن، بىرىت لە كۆي گشتىي تەرخانكراۋەكانى بودجەي بەگەرخستنى (جگە لە قەرەبووى فەرمانبەران) سەرۆكايەتى ەرىم، پەرلەمان، سەرۆكايەتى ئەنجومەنى ەزىران، ئەنجومەنى

- دادوهری، ئه نجومه نی ئاسایش و دهزگای ئاسایشی ههریم، یه دهگی وهزارهتی دارایی و ئابوری، و گوژمه پاره کان بهم شیوهیهی خواره وه دابهش ده کرین:
- ۱- تهرخانکردنی گوژمهیهک به بری (۲۰) بیست ملیار دینار بۆ وهزارهتی رۆشنیری و لاوان بۆ جیهه جیکردنی پیداویستیه کانی ژیرخانیهی رۆشنیری به گویرهی بریاری ژماره (۱۴) ی سالی ۲۰۱۲ ی تایهت به ناساندنی شاری سلیمانی به پایتهختی رۆشنیری ههریم.
 - ۲- تهرخانکردنی گوژمهیهک به بری (۱۰) ده ملیار دینار بۆ سندوقی کۆمه ککردنی تووشبووانی شیرپه نجه، که به پئی یاسای ژماره (۱۱) ی سالی ۲۰۱۲ دامه زراوه.
 - ۳- گوژمهیهک به بری (۴۰) چل ملیار دینار دهخریته سهر تهرخانکراوه کانی وهزارهتی پيشمه رگه به مه بهستی دابهشکردنی وهک بهخشینیك به سهر تاکه کانی هیزی پيشمه رگه ئهوانه ی مووچهیان له (۶۰۰,۰۰۰) شهش سهدهزار دینار، که مژه.
 - ۴- گوژمهیهک به بری (۱۰) ده ملیار دینار دهخریته سهر تهرخانکراوه کانی وهزارهتی شههیدان و ئهفالهکراوان به مه بهستی دروستکردنی یه که ی نیشه جیبوون بۆ که سوکاری شههیدان.
 - ۵- گوژمهیهک به بری (۱۰) ده ملیار دینار دهخریته سهر تهرخانکراوه کانی وهزارهتی شههیدان و ئهفالهکراوان به مه بهستی دابهشکردنی وهک بهخشینیك به سهر که سوکاری شههیدان ئهوانه ی مووچهیان له (۶۰۰,۰۰۰) شهش سهدهزار دینار، که مژه.
 - ۶- گوژمهیهک به بری (۵) پینج ملیار دینار دهخریته سهر تهرخانکراوه کانی وهزارهتی کارو کاروباری کۆمه لایهتی بۆ هاوکاریکردنی خاوهن پیداویستیه تایهته کان ئهوانه ی پله ی که مئه ندامیان له ۴۹٪ زیاتره.
 - ۷- گوژمهیهک به بری (۵) پینج ملیار دینار دهخریته سهر تهرخانکراوه کانی وهزارهتی پهروه ده بۆ دووباره نۆژهنکردنه وهو چاککردنی قوتابخانه زیان پیکه وتوووه کان.
 - ۸- گوژمهیهک به بری (۳) سی ملیار دینار دهخریته سهر تهرخانکراوه کانی دهسته ی سهر بهخوی مافه کانی مروّف.

۹- گۆژمهیهك به بری (۲) دوو ملیار دینار دهخریته سهر تهرخانکراوه کانی دهستهی پاراستنی ژینگه.

۱۰- گۆژمهیهك به بری (۱) یهك ملیار دینار دهخریته سهر تهرخانکراوه کانی نهنجومهنی بالای خانمان.

ماددهی شهشم:

پیویسته لهسهر حکومهتی ههریمی کوردستان گۆژمههی (۱۲۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) سه دو بیست ملیار دینار بو بهردهوامبوون له جیهه جیکردنی پرۆژه کانی گه شه پیدان و په ره پیدانی توانسته مرۆبیه کانی کوردستان، تهرخان بکات، له پیناو ناماده کردنی کارمهندی پسپور له و بواره جوراوجورانیهی کهوا ههریم پیویستی پینانه له ریگهی زهماله و نیرده و توژیینه وه و خوله راهینانییه کان له ژیر سهرپهرشتی دهستهی بالای پیکهاتوو به سهرو کایهتی سهروکی نهنجومهنی وهزیران و جیگره کهی و وهزیره کانی (پهروه ده، خویندنی بالاو توژیینه وهی زانستی، پلان دانان) به پیی نهو پیروه وهی له لایه نهنجومهنی وهزیرانه وه په سهندکراوه، له گهل ره چاو کردنی حوکه کانی ماددهی (حهو ته م/ دوو ه م/ ۵) له یاسای ماف و نیمتیزاتی که سوکاری شه هیدان و نهفاله کراوانی ژماره (۹) ی سالی ۲۰۰۷ به دا بین کردنی ژماره یهك کورسی خویندن بو مندالی شه هیدان که خاوه ن توانای زانستین، به هه ماههنگی له گهل وهزارهتی خویندنی بالاو توژیینه وهی زانستی ههریم.

مادده حهوتهم:

حکومهتی ههریمی کوردستان پابه ند ده بیته به:-

یه کهم: بهردهوامبوون له هه لمه تی نیشتمانیی دروست کردنی قوتابخانه.

دووهم: بهردهوامبوون له پشتگیریکردنی سندوقی نیشته جیکردنی دانیشتوانی کهم ده رامهت

له وهزارهتی ئاوه دان کردنه وه و نیشته جیکردن به مه بهستی بهردهوام بوون له

دروست کردنی یه که کانی نیشته جیبوون به پیی یاسای دا بین کردنی خانووی نیشته جیبوون

بو دانیشتوانی ههریمی کوردستانی ژماره (۷) ی سالی ۲۰۰۸ ی هه موارکراو به

یاسای ژماره (۱۶) ی سالی ۲۰۱۱.

ماددهی هه شتەم:

یه کهم: گوژمه یهك به بری (۱۸۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) سه دو هه شتاو پینج ملیار دینار تهرخان ده کریت بو پشتگیریکردنی حیزبه کان، وه خهر جکردن لهم تهرخانکراوه له لایهن ئه نجومه نی وه زیرانه وه به پپی ریکاری کاتی ده بیّت، به مهرجیک ئه وه بره پارانه ی وهك پیشینه له لایهن حیزبه کانه وه له هه ردوو سالی (۲۰۱۱، ۲۰۱۲) دا وه رگیراون تسویه بکرین، تاوه کو ده رکردنی یاسای پشتگیری دارایی حیزبه کان.

دووه م: گوژمه یهك به بری (۱۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) پازده ملیار دینار بو ریکخراوه ناحکومیه کان تهرخان ده کریت به پپی یاسای ریکخراوه ناحکومیه کانی ژماره (۱) ی سالی ۲۰۱۱.

ماددهی نۆیه م:

یه کهم: وه زارتهی دارایی و ئابوری پابه ند ده بیّت به به رده وامبون له دابینکردنی قهرزی خانووبه ره وه، کشتو کالبی و، پیشه سازی و، گه شت و گوزاری و، پرۆژه بچوو که کان و، ته مویلکردنی سندوقی نی شته جیکردن / ده سته ی وه به ره ینان به گوژمه یهك که بره که ی (۶۰۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) شه ش سه د ملیار دیناره وه به گویره ی ئه وه ستانده رو رینمایانه ی وه زارتهی دارایی و ئابوری به هه ماههنگی له گه ل وه زارته په یوه نداره کان، ده ریان ده کات.

دووه م: قهرزی خانووبه ره به بری (۲۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) بیست و پینج ملیون دینار بو هاو لاتیانی ناوه ندی ئه وه قه زاو ناحیانه ی له ساته وه ختی راگواستنی زوره ملی له لایهن رژیمی له ناوچوو و پیرانکراون، دیاری ده کریت.

ماددهی ده یه م:

یه کهم: به رده وامبون له دابینکردنی پیشینه ی هاوسه رگیری به بری (۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) پینج ملیون دینار.

دووه م: بره پاره ی سه رفکراو وهك پیشینه ی هاوسه رگیری بو مندالانی شه هیدو ئه نفالکراوان، وهك به خشینیک که ناگه ریته وه، هه ژمار ده کریت.

ماددهى يازدهم:

گوژمهیهك بهبرى (۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) پهنجا ملیار دینار بۆ پرسی کۆچکردن و کۆچپیکراوان تهرخان ده کریت.

ماددهى دوازدهم:

سهربارى تهرخانکراوه کانی بودجهى وه بهرهيئانی ناوچه کوردستانیه کانی دهره وهى ههریم، گوژمهیهك بهبرى (۵۰,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) پهنجا ملیار دینار بۆ ئەم ناوچانه تهرخان ده کریت.

ماددهى سیزدهم:

گوژمهیهك بهبرى (۶۵,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰) شهست و پینج ملیار دینار وهك کۆمهکی کشتوکالیی تهرخان ده کریت و وهزیری کشتوکال و سهرچاوه ئاوییه کان دهسه لاتی سهرفکردنی بره پاره تهرخانکراوه کانی ده بیئت به مه بهستی پرکردنه وهی پیداو یستیه کانی ههریم به مهرجیک بۆ مه بهستی تر لیگگواستنه وهی (مناقله) تیا دا نه کریت.

بهشی سیهه

(دهسه لاته کان)

ماددهى چواردهم:

یه کهم: سهرفکردن له پاره دانراوه کانی (اعتمادات) ژمی ره سهره کیه کان (مووچه، کهلوپهل و خزمه تگوزاری، چاککردنه وه، کۆمهك، بهخشین، خهرجی تر، خهرجیه کانی وه بهرهيئان) له نیو بودجهى ههریمی کوردستان - عیراق له لایهن وهزارهتی دارایی و ئابورییه وه ئەنجام ده دریت.

دووهم: ئەنجومهنی وهزیران بۆی ههیه وه زیرو سهرۆکی ئەو لایه نانهی گری نه دراون به وهزارهت، رابسیپریت، و وهزیریش بۆی ههیه پارێزگارو بریکاری وهزارهت و بهرپوه به ره گشتیه کان رابسیپریت به دهسه لاتی سهرفکردنی راسته وخۆ له بهر رۆشنایی ئەو تهرخانکراوانه ی له نیو بودجهی سالانه یان متمانه ی پیدراوه.

ماددهى پازدهم:

یه کهم: سهرۆکی په رله مانى کوردستان - عیراق بۆی ههیه لیگگواستنه وه (مناقله) له نیو پاره دانراوه کانی تهرخانکراو بۆ په رله مان، ئەنجام بدات.

دووم: سه‌رۆكى ئىنجومەنى دادوهرىي ھەرىم بۆي ھەيە لىكگواستىنەو ھە نىو پارەدانراو ھەكانى تەرخانكراو بۆ ئىنجومەنى دادوهرىي، ئىنجام بدات.

سىيەم: ھەزىرى پلاندىنان، ھە سەر داواكارى ھەزارەتى پەيوەندار، بۆي ھەيە لىكگواستىنەو ھە پىويست بۆ پرۆژەكانى ھەبەرھىنان ھە نىو بودجەي ھەبەرھىنانى ھەمان ھەزارەت ھە ھە سنوورى يەك پارىزگادا، ئىنجام بدات ھە ھەزارەتى دارايى ھە ئابورى لى ئاگادار بىكاتەو ھە.

چوارەم: ھەزىرى دارايى ھە ئابورى ھە بەھەماھەنگى ھە گەل ھەزارەتى پلاندىنان ھە ھەزارەتە پەيوەندارەكان، بۆي ھەيە لىكگواستىنەو ھە پىويست بۆ پرۆژەكانى ھەبەرھىنان ھە نىوان ھەزارەتەكان ھە ھە سنوورى يەك پارىزگا يان يەك قەزاو ھە نىو بودجەي ھەبەرھىنانى پەسەنكراودا، ئىنجام بدات.

پىنجەم: ھەزىرى شارەوانى ھە گەشت ھە گوزار سەرپىشك دەكرىت بە ئىنجامدىنى لىكگواستىنەو ھە ھە نىوان داھاتە خۆيەتپەكانى بودجەي دامەزراو ھەكانى شارەوانى ھە نىو يەك پارىزگادا ھە ئىنجامدىنى لىكگواستىنەو ھە ھە نىو ژمىرەي كەلوپەل ھە خزمەتگوزارى ھە چاكرىدن بۆ ھەر دامەزراويكى شارەوانىي.

شەشەم: ھەردوو ھەزىرى ئاوەدانكرىدەو ھە ونىشتەچىكرىدن ھە شارەوانى ھە گەشت ھە گوزار بۆيان ھەيە لىكگواستىنەو ھە پىويست بۆ ئەو پرۆژانەي تايەتن بە ھەزارەت ھە نىو بودجەداو ھە سنوورى يەك پارىزگا يان يەك قەزادا، ئىنجام بدەن ھە ھەردوو ھەزارەتى دارايى ھە ئابورى پلاندىنانى لىي ئاگادار بىكەنەو ھە.

ماددەي شانزەم:

يەكەم: ھەزىرى دارايى ھە ئابورى دەسلەلاتى ھەيە لىكگواستىنەو ھە نىوان پارەدانراو ھەكانى (اعتمادات) يەك دەروازە ئىنجام بدات، جگە ھە بەشى (فصل) مووچە، چونكە دەكرىت بۆي بگواستىتەو ھە ناكرىت لىي بگواستىتەو ھە.

دووم: ھەزىرى دارايى ھە ئابورى بۆي ھەيە لىكگواستىنەو ھە نىوان پارەدانراو ھەكانى (اعتمادات) دەروازەكانى بودجە ئىنجام بدات بەمەبەستى داينكرىدىنى تواناي

سهر فکردن بۆ ئه و كار گير پيانه ي بر يار ده دري ت له وه زاره تي ك جيا بكري نه وه و بخري نه
سهر وه زاره تي كي تر و وه زي ري تا يبه تمه ند بۆي هه يه لي ك گوا ستنه وه له نيو يه ك
به ش (قسم) دا و يه ك يه كه ي سهر فکردن، نه نجام بدات.

سييه م: ناكري ت هيج لي ك گوا ستنه وه يه ك له نيوان پاريزر گاكاندا له نيو ته ر خانكرا وه كاني
(پروژه كاني ئا وه دان كرده وه و گه شه پي داني هه ري م و پاريزر گاكان) نه نجام بدري ت.

چوار ه م: ناكري ت لي ك گوا ستنه وه له ته ر خانكرا وه كاني خه ر جي پروژه كاني وه به ره ينان، واته
ته ر خانكرا وه كاني (بودجه ي وه به ره ينان)، بۆ ته ر خانكرا وه كاني خه ر جي به گه ر خستن،
واته ته ر خانكرا وه كاني (بودجه ي ره وه ن)، نه نجام بدري ت.

پي نجه م: ئه و پار ه دانرا وانه ي (اعتمادات) له م ياسايه دا په سه ند كرا ون تا وه كو ٣١ ي كانوني
يه كه مي سالي دارايي ٢٠١٣ به كار ده ه ي نرين و داها ته ده سه ته به ر كرا وه كان تا وه كو
٣١/١٢/٢٠١٣ تو مار ده كرين. به لام ئه و داها تانه ي له دوا ي كو تايي سالي دارايي
٢٠١٣ وه وه و ره ده گيرين، ئه و وه ك داها تي ك بۆ بودجه ي سالي دارايي ٢٠١٤ تو مار
ده كرين.

مادده ي جه قده م:

يه كه م: وه زي ري تا يبه تمه ند ده سه لاتي سهر فکردني هه يه به بر ي ك له (٣٥٠,٠٠٠,٠٠٠) سي
سه دو په نجا مليون دينار زياتر نه بي ت بۆ هه ر حاله تي ك و، بۆي هه يه سه رو كي ئه و
فه ر مانگانه ي سه ر به وه زاره ته كه ي ئه ون راب سپي ري ت به سه ر فکردني بر ي ك له
(٢٥٠,٠٠٠,٠٠٠) دوو سه دو په نجا مليون دينار زياتر نه بي ت.

دوو ه م: سه رو كي ئه و ده ستانه ي به وه زاره ت نه لكاون ده سه لاتي سهر فکردني بر ي كيان هه يه له
(٣٠٠,٠٠٠,٠٠٠) سي سه د مليون دينار زياتر نه بي ت، بۆ هه ر حاله تي ك.

سييه م: له (يه كه م) و (دوو ه م) ي سه ره وه ئه مانه ي خواره وه ره چاو ده كرين:

١. سهر فکردنه كه به پي ئه و پار ه دانرا وه (اعتمادات) په سه ند كرا وانه ي بودجه ي گشتي
سالانه و بۆ ئه و مه به ستانه بي ت كه وا بزيان ديار ي كرا وه.

۲. پابه‌ندبوون بهو پاره‌دانراوانه‌ی (اعتمادات) له بودجه‌ی گشتی تهرخان کراون و ریگه نادریت به چوونه نیو پابه‌ندیی دارایی زیاتر له‌وه‌ی له بودجه‌ی سالانه بوی تهرخان کراوه.

چوارهم: وه‌زیری شاره‌وانی و گه‌شت و گوزار ده‌سه‌لانی سه‌رفکردنی راسته‌وخوی هه‌یه له بره‌پاره‌ی داهاتی شاره‌وانی.

پینجه‌م: وه‌زیره‌کانی ته‌ندروستی و کاره‌باو ناوه‌خوو له نیو نه‌و ریژانه‌ی که له برگی دووهم/۳ی مادده‌ی دووهم بویان دیاری کراوه، ده‌سه‌لانی سه‌رفکردنی راسته‌وخویان هه‌یه له بره‌پاره‌ی داهاتی که له لایاندا ده‌سته‌به‌ر کراوه.

مادده‌ی هه‌ژده‌م:

پیوسته‌ کۆی گشتی پاداشتی نه‌ختینه‌یی و شته‌کییانه‌ی سالانه ده‌دریت به فه‌رمانبه‌ران بۆ یه‌ک که‌س و بۆ هه‌مان کار، له نیو تهرخانکراوه بریار دراوه‌کانی بودجه‌ی تایبه‌ته‌ند، له دوو ملیون دینار زیاتر نه‌بیته له حاله‌تی هه‌لسانیان به ره‌نجدانی راده‌به‌ده‌ر له کاتی راپه‌راندنی نه‌رکه‌کانی فه‌رمانبه‌ریتی که له ته‌ستویان دایه، نه‌و پاداشتانه‌ی ده‌به‌خشرینه کارمه‌ندان پڕۆژه‌ی وه‌به‌ره‌ییان له ریژه‌ی به‌دواداچوون و سه‌رپه‌رشتیکردن و پاداشتی نه‌ندامانی نه‌نجومه‌نه‌کانی شاره‌وانی که مانگانه بویان سه‌رف ده‌کریت، به‌ده‌ر ده‌خرین. و به‌پیی ریئماییک که وه‌زاره‌تی دارایی و ئابوری ده‌ریده‌کات.

به‌شی چوارهم

(میلاکات)

مادده‌ی نۆزده‌م:

یه‌که‌م: پیوسته له سه‌ر وه‌زاره‌تی دارایی و ئابوری به هه‌ماهه‌نگی له‌گه‌ل وه‌زاره‌ته‌کانی تر وورده‌کاریی میلاکاتی ده‌سته‌کانی هه‌ریم بۆ سالی دارایی ۲۰۱۳ ئاماده‌ بکات و له‌به‌ر رۆشنایی تیچوونی مووچه په‌سه‌ندکراوه‌کانی هه‌ریم، که ده‌گاته (۱۵,۰۰۰) یازده هه‌زار پله‌ی فه‌رمانبه‌ریتی تازه بۆ سالی ۲۰۱۳.

دووهم: پیوسته له سه‌ر ده‌سته‌و وه‌زاره‌ت و نه‌و لایه‌نانه‌ی گری نه‌دراون به وه‌زاهت ژماره‌ی پله فه‌رمانبه‌ریتی تازه‌کانی نیو میلاکی سالی ۲۰۱۳ دابه‌ش بکه‌نه سه‌ر میلاکی

دامه‌زراوه‌کانی ههریم و پارێزگاگان به‌گوێره‌ی رینمایی ده‌رکراو له‌ ئه‌نجومه‌نی
وه‌زیرانه‌وه‌.

سییه‌م: پێویسته‌ له‌ سه‌ر وه‌زاره‌ت و ئه‌و لایه‌نانه‌ی گری‌نه‌دراون به‌ وه‌زاه‌ت ئه‌و پله‌
فه‌رمانبه‌رییه‌ تازانه‌ی نیۆ میلاکی ۲۰۱۳ رابگه‌یینه‌ت بۆ ئه‌وه‌ی میکانیزمی دامه‌زراندن
و مه‌رجه‌کانی یه‌کنخراو بن و له‌یه‌ك کاتدا رابگه‌یاندرابن تاوه‌كو پیکه‌ینه‌نی ئه‌نجومه‌نی
خزمه‌تی گشتی له‌ ههریمدا.

چواره‌م: وه‌زاره‌ت و ئه‌و لایه‌نانه‌ی گری‌نه‌دراون به‌ وه‌زاه‌ت پابه‌ند ده‌بیت به‌ ئاماده‌کردنی
چه‌ند نه‌خشه‌یه‌ك كه‌وا ژماره‌ی فه‌رمانبه‌رو ناوو ناوێشان و پله‌ فه‌رمانبه‌رییه‌ی ئه‌وانه‌ی
به‌گوێره‌ی ئه‌و ریزانه‌ی له‌ سه‌ره‌وه‌ ئاماژه‌یان بۆ کراوه‌ دامه‌زراون له‌ گه‌ل فه‌رمانی
تایبه‌ت به‌ دامه‌زراندن له‌ خو‌بگری‌ت و پێشکەشی بکات به‌ وه‌زاره‌تی دارایی و
ئابوری.

پنجه‌م: نابێ به‌ی رهماه‌ندی وه‌زاره‌تی دارایی و ئابوری گری‌هه‌ستی کارکردن له‌
فه‌رمانگه‌کانی ههریمدا به‌سه‌رت، وه‌ ئه‌وله‌ویه‌ت له‌ دامه‌زراندن ده‌دریته‌ گری‌هه‌سته‌
به‌رکاره‌کان و ماوه‌ی گری‌هه‌سته‌که‌ بۆ مه‌به‌ستی خانه‌نشینی به‌ خزمه‌ت هه‌ژمار
ده‌کری‌ت، و وه‌زیری دارایی و ئابوری بۆی هه‌یه‌ ئه‌م ده‌سه‌لاته‌ به‌گوێره‌ی پێویست به‌
وه‌زیرو سه‌رو‌کی لایه‌نی گری‌نه‌دراون به‌ وه‌زاه‌ت، رابسه‌پری‌ت.

شه‌شه‌م: وه‌زاره‌تی دارایی و ئابوری به‌ هه‌ماهه‌نگی له‌ گه‌ل وه‌زاره‌ته‌ په‌یوه‌نداره‌کان
را ده‌سه‌پری‌ت به‌ دامه‌زراندنی ئه‌و گری‌هه‌ستکارانه‌ی که‌وا زیاتر له‌ سی‌ سال به‌سه‌ر
گری‌هه‌ستی دامه‌زراندنیان تیپه‌ری کردووه‌، له‌ سه‌ر میلاکی هه‌میشه‌یی و به‌ هه‌مان
ژماره‌و هه‌مان په‌سپۆری ئه‌وانه‌ی په‌وانه‌ی خانه‌نشینی کراون بۆ سالی دارایی ۲۰۱۳
و به‌پێی رینماییک که‌ وه‌زاره‌تی دارایی و ئابوری ده‌ریده‌کات.

ماده‌ی بیستم:

به‌ مه‌به‌ستی هاندانی گواسته‌وه‌ی فه‌رمانبه‌ران له‌ که‌رتی گشتی بۆ که‌رتی تایبه‌ت (و
رینوێنی‌کردنی میلاکی حکومی):-

یه کهم: له حالته تی ره زامه ندی فه زمانه بر له سه ر ده ست هه لگرتن له فه زمانه بر یتیه که ی و گواستنه وه ی بو که رتی تاییه ت، نه و نه و فه مانگه یه ی لی ی گواسترا و ته وه به رده و ام ده بی ت له سه ر فکردنی نی وه ی مووچه که ی بو ما وه ی (۵) سال سه رباری داها ته که ی له کاره نو ییه که .

دووهم: سه ر جه م مافه خانه نشینیه کانی فه زمانه بر ده گواسترا یته وه بو بیمه کو مه لایه تیه که ی له که رتی تاییه تدا به پی ی حو که م کانی یاسای خانه نشینی و بیمه ی کو مه لایه تی و هه مو ار کرا وه کار پی کرا وه کانی له هه ری مدا .

سیهم: پیویسته له سه ر وه زا رته تی دارایی و ئابوری رینمای پیویست بو ئاسان جیه جیکردنی حو که م کانی نه م مادده یه و دیار یکردنی ستانده رو مه رجه کانی ده ربکات .

به شی پینجه م (حو که م کو تا ییه کان)

مادده ی بیست و یه که م:

پیویسته له سه ر حکو مه تی هه ری م یه کسان ی ده سته به ر بکات له نیوان مووچه و ده رماله ی کارمه ندانی له هه ری مدا له گه ل مووچه و ده رماله ی هاوشانه کانیان له کارمه ندانی حکو مه تی ناوه ندیی به پی ی یاسا به ر کاره کانی هه ری م به مه ر جیک نه مه نه بیته هو ی که مکردنه وه ی مووچه و ده رماله ی هه ر یه کیکیان و نه وانه ی حو که م کانی مادده ی (۳۷) ی نه م یاسایه ده یانگرتیه وه به ده رده کری ن .

مادده ی بیست و دووهم:

پیویسته له سه ر حکو مه تی هه ری م یه کسان ی ده سته به ر بکات له نیوان مووچه ی خانه نشینان له هه ری مدا له گه ل مووچه ی هاوشانه کانیان له خانه نشینه کانی حکو مه تی ناوه ندیی به مه ر جیک نه بیته هو ی که مکردنه وه ی مووچه کانیان به پی ی یاسا به ر کاره کانی هه ری م .

ماددهی بیست و سییهه:

پئویسته له سهه حکومتی هه ریم کار بکات بۆ دابینکردنی بره پاره ی پئویست (سیوله نقدیه) له لایهن بهنکه حکومیه کانه وه بۆ مسوگه رکردنی سهه رفکردنی مووچه ی فهه مانبهه رو خانه نشینان له کاته دیاریکراوه کاناندا.

ماددهی بیست و چوارهه:

پئویسته له سهه حکومتی هه ریم دووباره چاو بخشینیه وه بهو برپارو رینمایانه ی تایه تن به توری چاودیری کۆمه لایه تی و بیمه ی کۆمه لایه تی به مه بهستی که مکردنه وه ی ریژه ی بیکاری و هه ژاری.

ماددهی بیست و پینجهه:

پئویسته له سهه حکومتی هه ریم یه کسان ی دهسته بهر بکات له نیوان مووچه و دهه ماله کانی هیزی پشمه رگه له گه ل هاوشانه کانان له هیزه چه کداره کانی عیراقیی ناوه ندیی و قهه بوو کردنه و هیان له دوا ی وه رگرتنی سهه رجهه شایسته داراییه کانی حکومتی هه ریم له لای حکومتی ناوه ندیی به پئی یاسا کانی بودجه ی گشتی ساله کانی (۲۰۰۷-۲۰۱۳).

ماددهی بیست و شه شهه:

پئویسته له ماوه ی خولی گریدراوی دووه می خولی هه لبژاردنی سییه مه ی په ره ماندا: یه کهم: سهه رۆکی دیوانی چاودیری دارایی هه ریم دابه زریت به پئی نه و میکانیزمه ی له یاسای ژماره (۲) ی سالی ۲۰۰۸ دهقی له سهه کراوه.

دووه م: پیکهینانی دهسته ی دهسپاکی هه ریم به پئی یاسای دهسته ی دهسپاکی ژماره (۳) ی سالی ۲۰۱۱.

ماددهی بیست و جه وتهه:

پئویسته له سهه حکومتی هه ریم نه نجومه نی راژه ی گشتی هه ریم به پئی یاسای ژماره (۷) ی سالی ۲۰۱۱، پیکهینیت.

رہ چاؤ کردنی چری دانیشٹووانی ہەر پاریز گایهك و ئەو ناوچانەى زیاتر زیانیان
بەر کەوتوووە لە دوای دورخستنهووی خەر جیه کانی ناوهندی وەزارەت.
دووهم: پێویستە لە سەر سەر جەم پاریز گاکان هەماهەنگی بکەن لە گەڵ وەزارەت و لایەنى
گرێ نە دراوان بە وەزات بۆ جەختکردن لە جیبە جی کردنی بر گەى (یە کەم) ی ئەم
ماددە یە لە ریکەوتی جیبە جی کردنی کردارە کبى بودجە دا.

سێهەم: پێویستە لە سەر دیوانی چاودێری دارایی هەریم داوا بکات لەو دەستە چاودێریانەى
پێشەووە لکاون و لە پاریز گاکانی هەریم بوونیان هەیه دلتیان لە جیبە جی کردنی بر گەى
(یە کەم) ی سەرەووی ئەم ماددە یە لە ریکەوتی جیبە جی کردنی کردارە کبى بودجە دا.

ماددەى سی و پینجەم:

پاریز گاکا بۆی هەیه، بە گوێرەى پسپۆری، داوا لە هەر وەزارەتیک بکات بە جیبە جی کردنی ئەو
پروژانەى، لە سەر ژمیرە تەرخانکراوە کانی پروژە کانی ناو دانکردنەووە گەشە پیدانی هەریم و
پاریز گاکان، بۆ پاریز گاکە تەرخانکراون.

ماددەى سی و شەشەم:

یە کەم: سەر جەم کەلوپەل و کالایا هاورده کانی فەرمانگە کانی هەریم و کەرتی گشتی لە
رسوماتی گومرگی دەبوردین، بە مەر جیک بە ناوی ئەوان بۆ بە کارهێنای ئەوان
هاورده بکرین.

دووهم: لیبوردنی سەرەووە کەلوپەل و کالایا هاورده کانی فەرمانگە کانی هەریم و کەرتی گشتی
کە لە لایەن حکومەت یان دامەزراوە بەخشینەرە کانهووە دین، لە خو دە گریت.

ماددەى سی و حەوتەم:

بەر دەوامبوون لە سەر برینی ۱۰٪ مووچەى سەرۆکی هەریم و جیگرە کەى و سەرۆکی
پەرلەمان و جیگرە کەى و سکر تیرۆ ئەندامانی پەرلەمان و سەرۆکی ئەنجومەنى وەزیران و
جیگرە کەى و وەزیرۆ ئەوانەى بە پلەى وەزیرن و ئەووی مووچەى وەزیرۆ بریکاری وەزارەت
وەر دە گریت و ئەوانەى بە پلەى ئەون و ئەووی مووچەى بریکاری وەزارەت وەر دە گریت و
راویژکارۆ خاوەن پلە تاییە تەکان و دادوەرۆ ئەندامانی داواکاری گشتی، بە مەبەستی

پشتگیرکردنی سندوقی کۆمه کی تووشبوانی شیرپهنجه به گویری یاسای سندوقی کۆمه کی
تووشبوانی شیرپهنجه له ههریمی کوردستان - عیراقی ژماره (۱۱) ی سالی ۲۰۱۲.

ماددهی سی و ههشتهم:

پیوسته له سهه و ههزارهت و لایهنی گری نه دراوون به وهزهات که له دهه وهی عیراق نیرده یان
زهاله یان مۆلتهی خویندنیان ههیه پابه ندبن به دابه شکردنی به شه کورسی ته رخانکراو بۆیان ،
به گویره ی ریژهی دانیشتون و پسهوری بۆ ههه پارێزگایهک.

ماددهی سی و نۆیهه:

حکومهتی ههریم پابه ند ده بیته به: -
یه کهه: جیهه جیکردنی پروژه کان به پیی ئهه پلانهی له بودجهی وه به رهینان راگه ییندراوه له
لایهه و ههزارهته کان و به گویره ی پسهورییه کانیا، و نا کریت ههچ وهزارهتیک پروژه له
دهه وهی پسهوریی خوی جیهه جی بکات.
دوههه: پیوسته له سهه و ههزارهتی پلاندانان راپورتی به دوا داچوونی وه رزیی یان ههه چوار
مانگ جارێک پیشکەش به پهه له مانی کوردستان بکات.

ماددهی چلهه:

پیوسته له سهه و ههزارهتی ههریمی کوردستان ریگه ی یاسایی بۆ وهه رگرتنی گشت
مسته حه قاته کانی حکومهتی ههریم له لای حکومهتی ئیتیحادیه وه، به گویره ی حوکمه کانی
دهستوور، بگریته بههه.

ماددهی چل و یه کهم:

مامه له کردن له گهل داهاته و دهستهاتوووه کانی پرۆسه نهوتیه تاییه ته کانی کیلگه نهوتیه کان به گویره ی حوکه کانی دهستووری عیراق و مادده (۱۵) ی یاسای نهوت و گازی ههریم نه نجام دهدریت، تاوه کو دهه کردنی یاسای سندوقی کوردستان بو داهاته نهوتیه کان.

ماددهی چل و دووهم:

پیویسته له سهه نهجومه نی وهزیران پیره وو رینمایی ئاسانکار بو پیاده کردن پره نسپی لامه رکهزی له کاتی مایه پیدانی (تمویل) ی وهزاره ته کان به پینی نهو دهسه لاتانه ی له م یاسایه دا هاتوون، دهه بکات.

ماددهی چل و سییه م:

پیویسته له سهه وهزیری دارایی و ئابوری به هه ماهه نگی له گهل وهزیری پلان دانان، له ماوه یه ک له (۱۵) پازده روژ له ریکهوتی بلاو کردنه وه ی نه م یاسایه له روژنامه ی فهرمییدا تیپه رنه کات، رینمایی پیویست بو ئاسان جیه جیه کردنی حوکه کانی نه م یاسایه و، دیاری کردن دهسه لاته کانی سهه رفکردن بو کار گه ریه حومه کان، دهه بکات.

ماددهی چل و چواره م:

کار به هه ج برپاریکی ناکوک له گهل نه م یاسایه ناکریت و گه نجینه هه ج بار گرانیه کی دارایی نه م برپاره له نه ستو ناکریت.

ماددهی چل و پینجه م:

پیویسته له سهه نهجومه نی وهزیران و لایه نه په یوه نداره کان حوکه کانی نه م یاسایه جیه جیه بکن.

ماددهی چل و شه شهه:

ئهه یاسایه له رهژنامهی فهرمی (وهقایی کوردستان) دا بلاوده کریته وهه له ریکهوتی
٢٠١٣/١/١ وهه جی به جی ده کریت.

مسعود بارزانی
سه روکی هه ریمی کوردستان - عیراق

هه ولیر

٢٦ / شوبات / ٢٠١٣ ی میلادی

٧ / ره شه می / ٢٧١٢ ی کوردی

١٥ / ره بیع الثانی / ١٤٣٤ ی هجری

هۆیه پێویستکارهكان

له پێناو بریاردانی بودجهی ههڕیمی کوردستان - عێراق بۆ ساڵی دارایی ۲۰۱۳، ئەم یاسایه
دهرچوویندرا.